

تعاون و کشاورزی، سال نهم، شماره ۳۴، تابستان ۱۳۹۹

نقش تشکلهای محلی آب در بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی

روستاییان تحت پوشش این تشکلهای

حمید بساطی^۱، علیرضا پورسعید^{۲*}، محمدصادق الهیاری^۳، رویا اشراقی سامانی^۴، حامد چهارسوقی امین^۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۳/۲۵ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۶/۱۸

چکیده

با توجه به کمبود منابع آب و تنشهای سالهای اخیر بر سر استفاده از این منابع، ضرورت توجه به نقش تشکلهای محلی آب و ارائه راهکارهای مناسب برای کنترل بحران این ماده حیاتی بیش از پیش نمایان می شود. هدف این مطالعه نیز بررسی نقش این تشکلهای در بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی روستاییان تحت پوشش خود در استان ایلام بود. جامعه مورد مطالعه این پژوهش کشاورزان، هیئت مدیره و اعضای تعاونیهای آب استان ایلام به تعداد ۱۹۵۷ نفر بودند که ۳۲۰ نفر با استفاده از جدول مورگان و روش نمونه گیری طبقه ای تصادفی با انتساب متناسب به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری داده ها در این پژوهش پرسش نامه محقق ساخته بود که روایی صوری و محتوایی آن از طریق پانل متخصصان تأیید شد. به منظور بررسی پایایی پرسش نامه نیز از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد. در این پژوهش به منظور تجزیه و تحلیل داده ها از آمار توصیفی و استنباطی (آزمونهای مقایسه میانگین) در قالب نرم افزار SPSS25 استفاده شد. نتایج بررسی وضعیت شاخصهای اقتصادی نشان داد که از نظر اکثر روستاییان، شاخصهای کیفیت زندگی، رضایت از درآمد و استفاده از فناوری در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب وضعیت مطلوب و بالاتر از حد متوسط دارند. همچنین نتایج بررسی وضعیت شاخصهای اجتماعی نشان داد که شاخصهای مشارکت، شبکه روابط اجتماعی، اعتماد اجتماعی، نزاع بر سر آب و میل به ماندن در تشکلهای محلی آب در روستاهای دارای این تشکلهای وضعیت مطلوب دارند.

واژههای کلیدی: تشکلهای محلی آب، وضعیت اقتصادی، وضعیت اجتماعی، استان ایلام

۱. دانشجوی دکتری ترویج و آموزش کشاورزی، واحد ایلام، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلام، ایران
۲. دانشیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، واحد ایلام، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلام، ایران
نویسنده مسئول
a.poursaeed@gmail.com
۳. دانشیار گروه مدیریت کشاورزی، واحد رشت، دانشگاه آزاد اسلامی، رشت، ایران
۴. دانشیار گروه مدیریت کشاورزی، واحد ایلام، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلام، ایران
۵. استادیار گروه ترویج و آموزش کشاورزی، واحد ایلام، دانشگاه آزاد اسلامی، ایلام، ایران

مقدمه

با توجه به اینکه حدود ۷۰ درصد آب مصرفی در جهان صرف فعالیت‌های کشاورزی می‌شود، فعالان این بخش اقتصادی باید سازوکارهای لازم را برای مصرف متعادل و بهینه آب سرلوحه تصمیم‌های خود قرار دهند (امینیان، ۱۳۸۸). در این راستا و با توجه به اهمیت منابع آب در سطوح مختلف، مقوله مدیریت آب می‌بایست در رأس برنامه‌ها و اولویت‌های کشور قرار گیرد. در بسیاری از کشورهای در حال توسعه، فرض شده است که تنها دولت قادر به اجرای پروژه‌های بزرگ مدرن (که نیاز به سرمایه‌گذاری سنگین و نهادهای فنی پیچیده دارند) می‌باشد و حکم قانونی برای توزیع آب و جمع‌آوری هزینه‌ها نیز در دست دولت است؛ در حالی که سامانه‌های دولتی مدیریت آب اغلب ضعیف اداره می‌شوند و به‌طور پیوسته، نگهداری زیرساخت‌های آنها وخیم است. این در حالی است که کشاورزان اصلی‌ترین عامل در مدیریت مصرف آب و تولید فراورده‌های کشاورزی محسوب می‌شوند و هر فرایند و اقدامی که در شبکه‌های مدیریت آب بدون توجه به تأثیر و نقش کشاورزان انجام شود، بازدهی کافی و مطلوبی نخواهد داشت (شاهرودی و چیدری، ۱۳۸۷). پژوهشگران معتقدند طراحی و اجرای سامانه‌های مدیریت آب بدون مشارکت بهره‌برداران و به دست دولت‌ها نوعی توسعه یک‌بعدی در بهره‌برداری از منابع آب در درازمدت است و سازمان‌های متصدی امور آب را با مشکل بار سنگین هزینه‌های بهره‌برداری و نگهداری مواجه می‌کند؛ زیرا ذی‌نفعان در خود تعهدی در برابر چیزی که متعلق به آنان نیست، احساس نمی‌کنند. امروزه در بسیاری از کشورها، سیستم‌های مدیریت آب از بخش مرکزی و دولتی به مشارکت بیشتر سازمان‌های غیردولتی از جمله تشکل‌های محلی آب تبدیل شده است. بر این اساس، اعتقاد بر این است که عملکرد سیستم‌های مدیریت آب وابسته به عملکرد تشکل‌های محلی آب است (Ozlem & Ela, 2010). سازمان‌هایی مانند تشکل‌های آب (انجمن آب‌بران) و تعاونی‌ها نقش بیشتری در توسعه و مدیریت سامانه‌های مدیریت آب نسبت به دولت

دارند. این سازمانها می‌توانند به عملکرد بهتر مدیریت آب به دلیل مزایای بیشتر خود نسبت به یک سازمان دولتی کمک کنند. تشکل محلی آب نوع خاصی از سازمانهای اجتماعی محلی است که معمولاً در یک بخش یا حوزه آبیاری به صورت یک گروه رسمی دارای ماهیت حقوقی تشکیل می‌شود و مدیریت تمام یا قسمت‌هایی از شبکه را بر عهده می‌گیرد (خدابخشی و همکاران، ۱۳۹۰)؛ به عبارتی، تشکلهای محلی آب گروهی از بهره‌برداران هستند که همگی توسط یک منبع مشترک آب به خدمت گرفته می‌شوند تا با یکدیگر در اختصاص، توزیع و مدیریت آب مشارکت کنند (Hassabou et al., 2007). مطالعات انجام شده نشان داده‌اند که ایجاد تشکلهای محلی آب می‌تواند راه‌حلی مناسب برای توزیع و تخصیص آب بین بهره‌برداران، کاهش نزاع‌های بهره‌برداران سراب و پایاب، بهبود وضعیت خدمات آبیاری، رفع مشکل مربوط به راندمان پایین آب، جلوگیری از مصرف بی‌رویه آب، کاهش تصدی‌گری دولت در بخش آب و خدمات آبیاری، کاهش هزینه‌های نگهداری و بهره‌برداری از شبکه‌های آبیاری، بهبود وضعیت نگهداری از شبکه‌ها، و کاهش اختلافات ناشی از عدم توزیع یکنواخت آب در بین بهره‌برداران باشند (Kazbako et al., 2009).

درکل، مدیریت منابع آب مفهومی تلفیقی می‌باشد به‌گونه‌ای که بهره‌گیری از چشم‌اندازی یکپارچه در خصوص منابع آب ضامن توجه به ابعاد اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و فنی در مدیریت و توسعه آب‌های سطحی (رودخانه‌ها، دریاچه‌ها و تالاب‌ها) و زیرزمینی است. در واقع، مدیریت منابع آب پیوندهای میان منبع و مدیریت خدمات را هدف‌گیری می‌کند (میرزایی و همکاران، ۱۳۹۰). انتقال مدیریت آب به کشاورزان به معنی رها کردن مسئولیت‌ها و از سر باز کردن مسائل و مشکلات آبیاری از سوی دولت‌ها نیست، بلکه رویکردی مشارکت‌مدار برای افزایش بهره‌وری منابع آب و خاک و توسعه پایدار مناطق کشاورزی و روستایی می‌باشد (امید و همکاران، ۱۳۸۸). انتظار

می‌رود انتقال مدیریت منابع آب موجب افزایش مشارکت تشکلهای محلی در تصمیم‌گیری‌ها و سرمایه‌گذاری شود و این به‌نوبه خود باعث اعتلای انگیزه‌های مدیریت، مسئولیت‌پذیری، بهره‌وری کشاورزی و اقتصادی و برگشت هزینه‌ها گردد.

از اواخر دهه ۸۰ تاکنون، تمایل برای انتقال مدیریت منابع آب و شبکه‌های آبیاری از بخش دولتی به انجمن‌های آب با بهره‌گیری از مشارکت بهره‌برداران به نحو فزاینده‌ای افزایش یافته تا آنجا که این موضوع در بسیاری از کشورهای کم‌آب به یک عزم و سیاست ملی تبدیل شده است (سجاسی قیداری و همکاران، ۱۳۹۳). در واقع، شرکت‌های بهره‌بردار و نگهداری شبکه‌های مدیریت آب مانند تشکلهای محلی آب، با هدف اصلی مدیریت بهینه منابع آب، در جهت توسعه پایدار ایجاد شده‌اند (میرزایی و همکاران، ۱۳۹۰).

به‌هرروی، با توجه به بحران منابع آبی و بحران مدیریتی، که در سال‌های اخیر گریبانگیر بسیاری از استان‌ها و حوضه‌های آبخیز کشور شده است، استفاده از مدیریت مشارکتی و حضور ذی‌نفعان در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها، افزایش اطمینان از موفقیت و امیدواری به استمرار برنامه‌ها را به دنبال خواهد داشت و دستیابی به پایداری در مدیریت منابع آب را نیز تسهیل و تسریع خواهد کرد. در استان ایلام نیز کمبود و خیم منابع آبی مشهود است. این وضعیت به همراه اجرای قانون هدفمندی یارانه‌ها، بالا رفتن هزینه آب و انرژی، قریب‌الوقوع بودن اجرای توزیع عادلانه آب، و راندمان پایین آبیاری موجب افزایش هزینه‌های تولید و کاهش درآمد کشاورزان شده و به مشکلات کشاورزی منطقه افزوده است که راه‌حل منطقی تمام موارد گفته‌شده مدیریت مشارکتی مصرف آب کشاورزی و افزایش راندمان آبیاری است؛ بنابراین، تبیین نقش تشکلهای محلی، به‌عنوان نهادی به‌منظور مشارکت مردمی در انجام مدیریت مصرف منابع آب و به تبع آن، ارائه راهکارهای مناسب برای کنترل بحران آب در استان ایلام ضرورت دارد. برهمین اساس، پژوهش

حاضر در پی پاسخ به این پرسش بود که نقش تعاونی‌های آب در بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی روستاییان تحت پوشش تشکلهای آب در استان ایلام چیست؟

پیشینه پژوهش

مطالعات مختلفی تشکلهای آب در ایران و سایر کشورها را از ابعاد مختلف بررسی کرده‌اند که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌شود.

تقی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) در بررسی پیامدهای عضویت در تشکلهای آب بران دشت لیستر شهرستان گچساران، افزایش اطلاعات و ارتباطات کشاورزان، کاهش هزینه‌های کشاورزان، افزایش تولید محصول، مدیریت بهینه منابع آب، تقویت سرمایه اجتماعی و کاهش هزینه‌های دولت را از پیامدهای مثبت و ایجاد تضاد بین کشاورزان را پیامد منفی تشکلهای آب بران دانستند.

کدیور و همکاران (۱۳۹۳) با ارزیابی عملکرد اقتصادی و اجتماعی تشکلهای آب بران حوزه پایاب سد دوستی شهرستان سرخس نشان دادند که تشکلهای آب بعد اقتصادی زمینه افزایش تولیدات کشاورزی، ایجاد رقابت در تولید، افزایش درآمد کشاورزان و توزیع و فروش بهتر محصولات تولیدی و در بعد اجتماعی، زمینه افزایش امنیت اجتماعی، کاهش نزاعها و درگیری‌های محلی، کاهش پرونده‌های محاکم انتظامی و قضایی و افزایش روحیه کار جمعی در میان بهره‌برداران را فراهم آورده‌اند؛ ولی در زمینه آموزش و ترویج فرهنگ تعاونی میان اعضا و همچنین استفاده از ظرفیت‌های قانونی برای تقویت زیرساختارهای اقتصادی و اجتماعی ناموفق بوده‌اند.

اخوان و همکاران (۱۳۹۱) در بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت تشکلهای آب در مدیریت منابع آب کشاورزی استان قزوین به این نتیجه دست یافتند که بین فاصله مزرعه تا مرکز خدمات کشاورزی، میزان اراضی و سطح زیر کشت آبی، میزان درآمد سرانه زراعی و

غیر زراعی، میزان استفاده از منابع اطلاعاتی، میزان تماس‌های ترویجی و آب‌بها با مشارکت تشکل‌های آب‌بران در مدیریت منابع آب رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد و متغیرهای فاصله مزرعه تا مرکز خدمات کشاورزی، میزان تماس‌های ترویجی و آب‌بها ۴۹/۹ درصد از تغییرات مشارکت تشکل‌های آب‌بران در مدیریت منابع آب را تبیین کرده‌اند.

مسلمی و همکاران (۱۳۸۹) با مطالعه زمینه‌های اجتماعی - اقتصادی ایجاد تشکل‌های آب زیرزمینی و تلفیقی در دشت خوی به این نتیجه رسیدند که بهره‌برداران منابع آب با وجود کارکرد نسبتاً مطلوبی که برای نظام سنتی بهره‌برداری در منطقه خود قائل هستند، کمابیش خواهان تغییر در این زمینه و جایگزینی یک سازوکار جدید مدیریتی و بهره‌برداری از منابع زیرزمینی و تلفیقی در دشت خوی می‌باشند.

افشار و زرافشانی (۱۳۸۹) با تحلیل تمایل تعاونی‌های آب‌بران سفید برگ و سراب‌بس استان کرمانشاه به مشارکت در مدیریت آبیاری به این نتیجه رسیدند که در بخش کمی متغیرهایی مانند وسعت دیم‌کاری، میزان تحصیلات، وضعیت تأسیسات آبیاری، نگرش نسبت به مدیریت مشارکتی آبیاری و سن و در بخش کیفی وضعیت اقتصادی بهره‌برداران، روحیه جمع‌گرایی و اعتقاد به مدیریت مشارکتی آبیاری از عوامل تأثیرگذار بر تمایل بهره‌برداران به مشارکت در مدیریت آبیاری هستند.

تاهبازصالحی و همکاران (۱۳۸۹) با بررسی عملکرد مدیریت مشارکتی آبیاری تعاونی آب‌بران تجن به این نتیجه دست یافتند که راندمان آبیاری، بازدهی اقتصادی آب و بهره‌وری کل عوامل تولید اعضای این تشکل بالاتر از کشاورزان خارج از محدوده تعاونی است. افزون بر این، تعاونی مذکور موفق به جلب رضایت و اعتماد حدود ۶۵ درصد از کشاورزان عضو شده است که از عوامل مؤثر بر رضایت آنها آموزش و ترویج و مسائل و قشربندی‌های اجتماعی است.

گانچینما و یاکوباو (Gunchinmaa & Yakubov, 2010) در مطالعه خود، مهم‌ترین دلایل عدم پرداخت آب‌بها توسط کشاورزان و شکست برنامه انتقال مدیریت

آبیاری را شرایط اقتصادی ضعیف کشاورزان، زیرساخت‌های ناکارآمد و کاربردی نبودن دستگاه‌های اندازه‌گیری میزان آب تحویلی برشمردند. یاکوباو (Yakubov, 2011) نیز ضعف اعتقادی (مذهبی) برای پرداخت هزینه آب را مؤثر می‌داند و بیان می‌کند از نظر کشاورزان، آب هدیه‌ای از طرف خدا می‌باشد؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که عوامل فرهنگی، فنی و زیرساختی در واگذاری مدیریت شبکه‌های آبیاری به کشاورزان مؤثر است.

روش تحقیق

برای انجام این مطالعه، که در سال ۱۳۹۸ انجام گرفت، از رویکرد کمی و روش توصیفی-پیمایشی استفاده شد. از آنجاکه هدف این مطالعه بررسی نقش تشکل‌های محلی آب در بهبود وضعیت اقتصادی و اجتماعی روستاییان استان ایلام بود، به صورت کلی، جامعه مورد مطالعه این پژوهش را کشاورزان، هیئت‌مدیره و اعضای این تشکل‌ها تشکیل دادند. مطابق آمار شرکت آب منطقه‌ای استان ایلام، تعداد ۲۶ تشکل آب در ۲۶ روستا در استان وجود دارد و ۱۹۵۷ نفر بهره‌بردار فعال عضو این تشکل‌ها هستند که حجم نمونه با استفاده از جدول مورگان ۳۲۰ نفر برآورد گردید و نمونه مورد مطالعه از این تعداد با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی با انتساب متناسب انتخاب شد (جدول ۱).

جدول ۱. نمونه مورد مطالعه از تشکل‌های محلی آب استان ایلام

ردیف	نام شهرستان/بخش	تعداد اعضا	تعداد نمونه
۱	ایلام / عدالت بانویزه	۱۹۳	۳۱
۲	مهران / بخش صالح آباد روستای ریکا	۱۲۸	۲۱
۳	دره شهر / ماژین	۳۵۰	۵۸
۴	دره شهر / اتحاد	۳۰۱	۴۹
۵	دهلران / دشت عباس	۸۴۰	۱۳۷
۶	دهلران / میمه	۱۴۵	۲۴
	جمع کل	۱۹۵۷	۳۲۰

مأخذ: یافته‌های پژوهش

ابزار گردآوری داده‌ها در این پژوهش پرسش‌نامه محقق ساخته بود که با توجه به اهداف پژوهش و متغیرهای مطالعه در دو بخش تدوین شد. بخش اول ویژگی‌های فردی افراد مورد مطالعه را مورد سنجش قرار داد. در این بخش، با طرح سؤالاتی، به بررسی مشخصات فردی پاسخگویان پرداخته شد. متغیرهای این بخش از نوع متغیرهای اسمی و رتبه‌ای و فاصله‌ای/نسبی بوده که برای سنجش آنها از آمار توصیفی بهره گرفته شد. بخش دوم شامل متغیرهای اجتماعی و اقتصادی بود که در قالب طیف پنج سطحی لیکرت طراحی و سنجیده شد. روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه از طریق پانل متخصصان (گروهی از کارشناسان وزارت جهاد کشاورزی، سازمان آب، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، هیئت‌مدیره برخی از تشکلهای آب‌بران استان ایلام و اساتید گروه ترویج و آموزش کشاورزی برخی از دانشگاه‌های دولتی و آزاد) بررسی شد و مورد تأیید قرار گرفت. به منظور بررسی پایایی پرسش‌نامه نیز از آلفای کرونباخ استفاده شد. نتایج آزمون آلفای کرونباخ (جدول ۲) نشان می‌دهد که پایایی متغیرهای تحقیق در حد خوب و قابل قبولی است.

جدول ۲. مقدار آلفای کرونباخ متغیرهای مورد مطالعه

ردیف	متغیر	تعداد گویه	مقدار آلفای کرونباخ
۱	مشارکت اجتماعی	۱۴	۰/۷۰
۲	شبکه روابط اجتماعی	۶	۰/۷۵
۳	انسجام اجتماعی	۱۲	۰/۹۰
۴	اعتماد اجتماعی	۱۱	۰/۸۷
۵	احساس قدرت	۵	۰/۷۰
۶	بهره‌مندی از خدمات ترویجی	۵	۰/۷۱
۷	رضایت از زندگی	۶	۰/۷۶
۸	نزاع بر سر آب	۵	۰/۷۳
۹	استفاده از اعتبارات بانکی	۶	۰/۷۲

ردیف	متغیر	تعداد گویه	مقدار آلفای کرونباخ
۱۰	سرمایه‌گذاری برای احیای زمین	۵	۰/۸۷
۱۱	رضایت از درآمد	۶	۰/۷۱
۱۲	رضایت از تشکل‌های آب	۹	۰/۸۳
۱۳	میل به ماندن در تشکل‌های آب	۴	۰/۷۰
۱۴	استفاده از فناوری فردی	۷	۰/۸۲
۱۵	مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی	۴	۰/۸۳
۱۶	کیفیت زندگی	۷	۰/۸۴
۱۷	نگرش به شغل کشاورزی	۵	۰/۷۱
۱۸	رضایت مردم از مدیریت آب در دسترس	۵	۰/۷۰
۱۹	سطح اشتغال	۵	۰/۷۲
۲۰	تغییرات فناورانه در کشاورزی و مدرنیزه شدن	۵	۰/۷۸

مأخذ: یافته‌های پژوهش

در این پژوهش در مرحله اول تجزیه و تحلیل داده‌ها، با استفاده از شاخص‌های آمار توصیفی به بیان خصوصیات نمونه مورد مطالعه پرداخته شد. در بخش آمار استنباطی، از آزمون مقایسه میانگین جامعه با عدد ثابت (T تک نمونه‌ای) استفاده شد. این تحلیل‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS25 انجام گرفت.

نتایج و بحث

نتایج نشان داد که ۷۹ نفر از افراد مورد مطالعه (۲۶/۲۴ درصد) در طبقه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال قرار داشتند. حوزه فعالیت ۲۲۲ نفر (۷۳/۷۵ درصد) یعنی بیشترین تعداد از بهره‌برداران مورد مطالعه زراعت بود. ۲۹۹ نفر (۹۹/۳ درصد) عضو تشکل‌های آب بودند. تقریباً نیمی از بهره‌برداران مورد مطالعه یعنی ۱۴۳ نفر (۴۷/۵ درصد) سابقه عضویت کمتر از ۵ سال در این تشکل‌ها داشتند. ۱۳۰ نفر (۴۳/۲ درصد) از هر دو روش سنتی و مدرن،

۱۲۴ نفر (۴۱/۲ درصد) نفر از روش مدرن و ۴۷ نفر (۱۵/۶ درصد) از روش سنتی برای آماده‌سازی زمین خود استفاده کرده اند. ۱۶۷ نفر (۵۵/۵ درصد) از روش سنتی، ۷۷ نفر (۲۵/۶ درصد) از روش بارانی و فقط ۴۷ نفر (۱۸/۹ درصد) از روش قطره‌ای برای آبیاری محصول خود بهره برده اند. ۱۳۹ نفر (۴۲/۲ درصد) از بهره‌برداران مورد مطالعه هیچ هزینه‌ای برای تجهیز سیستم آبیاری نکرده و ۵۴ نفر (۱۷/۹ درصد) بیشتر از ۴ میلیون تومان برای تجهیز سیستم آبیاری هزینه کرده اند. ۱۴۳ نفر (۴۷/۵۰ درصد) از بهره‌برداران مورد مطالعه درآمدی کمتر از ۱۰ میلیون داشتند که احتمالاً به دلیل خرده‌مالک بودن آنهاست.

آزمون نرمال بودن داده‌ها

در تحقیق حاضر برای آزمون نرمال بودن متغیرها از روش عددی (آزمون کولموگروف-اسمیرنف) استفاده شد یافته‌های تحقیق گویای نرمال بودن متغیرهای مورد مطالعه است (جدول ۳).

جدول ۳. نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنف برای سنجش نرمال و غیر نرمال بودن متغیرهای مورد مطالعه

شاخص‌های آزمون کولموگروف - اسمیرنف			متغیرها
نتیجه	سطح معناداری (Sig)	آماره	
نرمال	۰/۱۱۵	۱/۵۶۷	مشارکت اجتماعی
نرمال	۰/۲۶۹	۱/۰۰۱	شبکه روابط اجتماعی
نرمال	۰/۳۷۶	۰/۹۱۲	انسجام اجتماعی
نرمال	۰/۱۴۱	۱/۳۹۵	اعتماد اجتماعی
نرمال	۰/۱۳۸	۱/۴۰۹	احساس قدرت
نرمال	۰/۱۴۳	۱/۷۸۴	بهره‌مندی از خدمات ترویجی
نرمال	۰/۲۹۷	۰/۹۷۵	رضایت از زندگی
نرمال	۰/۲۰۳	۱/۷۸۳	نزاع بر سر آب
نرمال	۰/۱۶۸	۱/۱۱۳	استفاده از اعتبارات بانکی

شاخص‌های آزمون کولموگروف - اسمیرنوف			متغیرها
نتیجه	سطح معناداری (Sig)	آماره	
نرمال	۰/۰۷۵	۲/۴۹	سرمایه‌گذاری برای احیای زمین
نرمال	۰/۱۲۲	۱/۸۴	رضایت از درآمد
نرمال	۰/۱۰۲	۲/۳۷	رضایت از تشکل‌های آب
نرمال	۰/۲۴۹	۱/۰۳۲	میل به ماندن در تشکل‌های آب
نرمال	۰/۳۶۶	۰/۸۶۲	استفاده از فناوری فردی
نرمال	۰/۱۳۱	۱/۳۹۵	مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی
نرمال	۰/۱۱۴	۱/۶۸۰	کیفیت زندگی
نرمال	۰/۲۸۷	۰/۹۷۵	نگرش به شغل کشاورزی
نرمال	۰/۱۷۵	۱/۱۳۳	رضایت مردم از مدیریت آب در دسترس
نرمال	۰/۰۸۷	۲/۵۹	سطح اشتغال
نرمال	۰/۰۶۵	۲/۳۷	تغییرات فناورانه در کشاورزی و مدرنیزه شدن

مأخذ: یافته‌های پژوهش

چنان‌که گفته شد، به‌منظور بررسی نقش تشکل‌های محلی آب در بهبود وضعیت شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی روستاهای تحت پوشش این تشکل‌ها، دیدگاه روستاییان عضو در رابطه با وضعیت شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی در این روستاها تعیین شد. برای این منظور از آزمون مقایسه میانگین جامعه با عدد ثابت استفاده شد. عدد ثابت در این بخش ۳ فرض شد؛ بدین‌صورت که اگر میانگین هر یک از عوامل برابر ۳ یا بالاتر باشد، می‌توان نتیجه گرفت که این روستاها از لحاظ آن شاخص وضعیت مناسبی دارند و اگر میانگین هر یک از عوامل پایین‌تر از ۳ باشد، می‌توان نتیجه گرفت که این روستاها از لحاظ آن شاخص وضعیت متوسط یا ضعیفی دارند.

بررسی وضعیت شاخص‌های اقتصادی روستایان عضو تشکل‌ها

همان‌طور که از نتایج جدول ۴ برمی‌آید، میزان استفاده از اعتبارات بانکی در روستاهای دارای تشکل‌های محلی آب از سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت به‌طور معناداری کمتر می‌باشد (میانگین = ۲/۲۸۰، انحراف معیار = ۰/۸۶۸، $t = -۱۴/۳۶$ ، $\text{sig} = ۰/۰۰۰$)؛ لذا می‌توان اظهار داشت میزان استفاده از اعتبارات بانکی در روستاهای تحت پوشش تشکل‌ها در حد کم می‌باشد.

میزان سرمایه‌گذاری در روستاهای دارای تشکل‌های محلی آب نیز از سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت به‌طور معناداری کمتر می‌باشد (میانگین = ۲/۶۶۴، انحراف معیار = ۰/۹۵۷، $t = -۶/۰۷$ ، $\text{sig} = ۰/۰۰۰$)؛ لذا می‌توان گفت میزان سرمایه‌گذاری جهت احیای اراضی در روستاهای تحت پوشش تشکل‌ها در حد کم است.

میزان رضایت از درآمد در روستاهای دارای تشکل‌های محلی آب با سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت اختلاف معناداری ندارد (میانگین = ۳/۰۶۰، انحراف معیار = ۰/۸۰۷، $t = ۱/۳۰۸$ ، $\text{sig} = ۰/۱۹۲$)؛ لذا می‌توان اظهار داشت میزان رضایت از درآمد در روستاهای تحت پوشش تشکل‌ها در حد متوسط می‌باشد.

میزان کیفیت زندگی در روستاهای دارای تشکل‌های محلی آب از سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت به‌طور معناداری بیشتر می‌باشد (میانگین = ۳/۳۱۳، انحراف معیار = ۰/۷۵۳، $t = ۷/۲۰۸$ ، $\text{sig} = ۰/۰۰۰$)؛ لذا می‌توان گفت میزان کیفیت زندگی در روستاهای تحت پوشش تشکل‌ها در حد خوب است.

میزان استفاده از فناوری در روستاهای دارای تشکل‌های محلی آب نیز از سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت به‌طور معناداری بیشتر می‌باشد (میانگین = ۳/۴۳۲، انحراف معیار = ۰/۸۷۲، $t = ۸/۵۹۶$ ، $\text{sig} = ۰/۰۰۰$)؛ لذا می‌توان اظهار داشت میزان استفاده از فناوری فردی در روستاهای تحت پوشش تشکل‌ها در حد خوب می‌باشد.

میزان تغییرات فناورانه در کشاورزی و مدرنیزه شدن در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب با سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت اختلاف معناداری ندارد (میانگین = ۲/۹۱۸، انحراف معیار = ۰/۸۸۴، $t = -۱/۵۹۸$ ، $\text{sig} = ۰/۱۱۱$)؛ لذا می توان گفت میزان تغییرات فناورانه در کشاورزی و مدرنیزه شدن در روستاهای تحت پوشش تشکلهای در حد متوسط است.

جدول ۴. وضعیت شاخصهای اقتصادی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب از دیدگاه روستائیان

ردیف	موارد	میانگین	انحراف معیار برآورد میانگین	انحراف معیار	t	sig
۱	استفاده از اعتبارات بانکی	۲/۲۸۰	۰/۰۵۰	۰/۸۶۸	-۱۴/۳۶	۰/۰۰۰
۲	سرمایه گذاری برای احیای زمین	۲/۶۶۴	۰/۰۵۵	۰/۹۵۷	-۶/۰۷	۰/۰۰۰
۳	رضایت از درآمد	۳/۰۶۰	۰/۰۴۶	۰/۸۰۷	۱/۳۰۸	۰/۱۹۲
۴	کیفیت زندگی	۳/۳۱۳	۰/۰۴۳	۰/۷۵۳	۷/۲۰۸	۰/۰۰۰
۵	استفاده از فناوری	۳/۴۳۲	۰/۰۵۰	۰/۸۷۲	۸/۵۹۶	۰/۰۰۰
۶	تغییرات فناورانه در کشاورزی و مدرنیزه شدن	۲/۹۱۸	۰/۰۵۰	۰/۸۸۴	-۱/۵۹۸	۰/۱۱۱

مأخذ: یافته های پژوهش

بررسی وضعیت شاخصهای اجتماعی روستائیان عضو تشکلهای

همان طور که از نتایج جدول ۵ برمی آید، میزان رضایت از تشکلهای محلی آب در روستاهای دارای این تشکلهای با سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت اختلاف معناداری ندارد (میانگین = ۲/۹۵، انحراف معیار = ۰/۹۶۸، $t = ۰/۷۶۱$ و $\text{sig} = ۰/۴۴$)؛ لذا می توان اظهار داشت میزان رضایت از تشکلهای آب در حد متوسط می باشد.

میزان رضایت از زندگی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب از سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت به طور معناداری بیشتر است (میانگین = $3/212$ ، انحراف معیار = $0/838$ ، $t = 4/39$ ، $sig = 0/000$)؛ لذا می توان گفت میزان رضایت از زندگی در روستاهای تحت پوشش تشکلهای در حد خوب می باشد.

میزان مشارکت اجتماعی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب با سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت اختلاف معناداری ندارد (میانگین = $3/061$ ، انحراف معیار = $0/793$ ، $t = 1/355$ ، $sig = 0/177$)؛ لذا می توان اظهار داشت میزان مشارکت اجتماعی در روستاهای تحت پوشش تشکلهای در حد متوسط است.

وضعیت شبکه روابط اجتماعی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب از سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت به طور معناداری بیشتر می باشد (میانگین = $3/582$ ، انحراف معیار = $0/948$ ، $t = 10/65$ ، $sig = 0/000$)؛ لذا می توان گفت وضعیت شبکه روابط اجتماعی در روستاهای دارای تحت پوشش تشکلهای در حد خوب است.

میزان انسجام اجتماعی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب از سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت به طور معناداری بیشتر می باشد (میانگین = $3/44$ ، انحراف معیار = $0/746$ ، $t = 10/23$ ، $sig = 0/000$)؛ لذا می توان اظهار داشت میزان انسجام اجتماعی در روستاهای تحت پوشش تشکلهای در حد خوب است.

میزان اعتماد اجتماعی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب از سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت به طور معناداری بیشتر می باشد (میانگین = $3/137$ ، انحراف معیار = $0/756$ ، $t = 3/14$ ، $sig = 0/002$)؛ لذا می توان گفت میزان اعتماد اجتماعی در این روستاهای در حد خوب است.

میزان داشتن احساس قدرت در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب از سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت به طور معناداری بیشتر می باشد (میانگین = $3/34$ ، انحراف

معیار = ۰/۸۵۱، $t = ۷/۰۱$ ، $(sig = ۰/۰۰۰)$ ؛ لذا می توان اظهار داشت میزان احساس قدرت در این روستاها در حد خوب است.

وضعیت بهره‌مندی از خدمات ترویجی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب با سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت اختلاف معناداری ندارد (میانگین = ۲/۹۵۴، انحراف معیار = ۱/۰۲۲، $t = -۰/۷۷۲$ ، $(sig = ۰/۴۴۱)$ ؛ لذا می توان گفت میزان بهره‌مندی از خدمات ترویجی در این روستاها در حد متوسط می باشد.

میزان نزاع بر سر آب در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب از سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت به طور معناداری کمتر است (میانگین = ۲/۷۶۳، انحراف معیار = ۰/۷۲۳، $t = -۰/۷۳$ ، $(sig = ۰/۰۰۰)$ ؛ لذا می توان اظهار داشت میزان نزاع بر سر آب در روستاهای مذکور در حد کم می باشد.

میزان میل به ماندن در تشکلهای آب در روستاهای دارای این نهاد با سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت اختلاف معناداری ندارد (میانگین = ۳/۰۶۳، انحراف معیار = ۱/۱۱۵، $t = ۰/۹۸۲$ ، $(sig = ۰/۳۲۷)$ ؛ لذا می توان گفت میزان میل به ماندن در تشکلهای آب در روستاهای مورد اشاره در حد متوسط می باشد.

میزان مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب از سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت به طور معناداری بیشتر است (میانگین = ۳/۵۲۷، انحراف معیار = ۱/۰۷۹، $t = ۸/۴۷۳$ ، $(sig = ۰/۰۰۰)$ ؛ لذا می توان گفت میزان مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی در این روستاها در حد خوب می باشد.

میزان نگرش به شغل کشاورزی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب از سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت به طور معناداری بیشتر است (میانگین = ۳/۱۸۷، انحراف معیار = ۰/۸۱۱، $t = ۳/۹۹$ ، $(sig = ۰/۰۰۰)$ ؛ لذا می توان گفت میزان نگرش به شغل کشاورزی در روستاهای یادشده در حد خوب می باشد.

میزان رضایت مردم از مدیریت آب در دسترس در روستاهای دارای تشکل‌های محلی آب با سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت اختلاف معناداری ندارد (میانگین = ۲/۹۱۵، انحراف معیار = ۰/۹۴۳، $t = -۱/۵۶۱$ ، $\text{sig} = ۰/۱۲۰$)؛ لذا می‌توان اظهار داشت میزان رضایت مردم از مدیریت آب در دسترس در این روستاهای در حد نزدیک به متوسط است.

سطح اشتغال در روستاهای دارای تشکل‌های محلی آب با سطح میانگین پنج ارزشی لیکرت اختلاف معناداری ندارد (میانگین = ۲/۹۴۱، انحراف معیار = ۰/۷۳۶، $t = -۱/۷۸۴$ ، $\text{sig} = ۰/۰۰۰$)؛ لذا می‌توان گفت سطح اشتغال در روستاهای پیش‌گفته در حد متوسط می‌باشد.

جدول ۵. وضعیت شاخص‌های اجتماعی در روستاهای دارای تشکل‌های محلی آب از دیدگاه روستائیان

ردیف	موارد	میانگین	انحراف معیار برآورد میانگین	انحراف معیار	t	sig
۱	رضایت از تشکل‌های آب	۲/۹۵۷	۰/۰۵۵	۰/۹۶۸	-۰/۷۶۱	۰/۴۴۷
۲	رضایت از زندگی	۳/۲۱۲	۰/۰۴۸	۰/۸۳۸	۴/۳۹	۰/۰۰۰
۳	مشارکت اجتماعی	۳/۰۶۱	۰/۰۴۵	۰/۷۹۳	۱/۳۵۵	۰/۱۷۷
۴	شبکه روابط اجتماعی	۳/۵۸۲	۰/۰۵۴	۰/۹۴۸	۱۰/۶۵	۰/۰۰۰
۵	انسجام اجتماعی	۳/۴۴	۰/۰۴۳	۰/۷۴۶	۱۰/۲۳	۰/۰۰۰
۶	اعتماد اجتماعی	۳/۱۳۷	۰/۷۵۶	۰/۷۵۶	۳/۱۴	۰/۰۰۲
۷	احساس قدرت	۳/۳۴	۰/۰۴۹	۰/۸۵۱	۷/۰۱	۰/۰۰۰
۸	بهره‌مندی از خدمات ترویجی	۲/۹۵۴	۰/۰۵۸	۱/۰۲۲	-۰/۷۷۲	۰/۴۴۱
۹	نزاع بر سر آب	۲/۷۶	۰/۰۴۱	۰/۷۲۳	-۵/۷۳	۰/۰۰۰
۱۰	میل به ماندن در تشکل‌های آب	۳/۰۶۳	۰/۰۶۴	۱/۱۱۵	۰/۹۸۲	۰/۳۲۷
۱۱	مسئولیت‌پذیری زیست‌محیطی	۳/۵۲۷	۰/۰۶۲	۱/۰۷۹	۸/۴۷۳	۰/۰۰۰

نقش تشکلهای محلی آب.....						
۱۶۳						
ردیف	موارد	میانگین	انحراف معیار برآورد میانگین	انحراف معیار	t	sig
۱۲	نگرش به شغل کشاورزی	۳/۱۸۷	۰/۰۴۶	۰/۸۱۱	۳/۹۹	۰/۰۰۰
۱۳	رضایت مردم از مدیریت آب	۲/۹۱۵	۰/۰۵۴	۰/۹۴۳	-۱/۵۶۱	۰/۱۲۰
۱۴	سطح اشتغال	۲/۹۲۴	۰/۰۴۲	۰/۷۳۶	-۱/۷۸۴	۰/۰۷۵

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج پژوهش حاضر نشان داد:

- میزان استفاده از اعتبارات بانکی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب در حد کم می‌باشد. این مسئله ممکن است به این علت باشد که اکثر کشاورزان مورد مطالعه خرده مالک هستند و توان دریافت اعتبارات بانکی را ندارند؛ چرا که اکثر اعتبارات نیازمند وثیقه‌های معتبر است. نتایج مطالعه صبوری و همکاران (۱۳۹۳) این نتیجه را رد می‌کند. این محققان در مطالعه خود به این نتیجه دست یافتند که اعضای تعاونی‌های آب‌بران وام بیشتری برای فعالیتهای کشاورزی دریافت می‌کنند.

- میزان رضایت از درآمد روستاهای دارای تشکلهای محلی آب در حد متوسط می‌باشد. نتایج مطالعه شاهرودی و چیدری (۱۳۸۷) و کیانو و همکاران (۲۰۰۹) این یافته را تأیید می‌کند.

- میزان کیفیت زندگی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب در حد خوب می‌باشد. با وجود میزان درآمد پایین، اکثر کشاورزان کیفیت زندگی خود را خوب ارزیابی کرده‌اند، زیرا اکثر آنها بر این اعتقاد بودند که با سیستم‌های آبیاری نوین زحمت کار کشاورزی برای آنها کمتر شده و می‌توانند به فعالیتهای اقتصادی دیگری در کنار کشاورزی بپردازند. این نتیجه همسو با نتایج مطالعه کدیور و همکاران (۱۳۹۳) مبنی بر افزایش کیفیت زندگی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب می‌باشد.

- میزان استفاده از فناوری فردی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب در حد خوب می‌باشد؛ به عبارت دیگر، بهره‌برداران تحت پوشش این تشکلهای تمایل بیشتری برای استفاده از فناوری در زمینه تولید محصول دارند. این نتیجه همسو با نتایج مطالعه شاهرودی و همکاران (۱۳۸۷) است.

- میزان رضایت از تشکلهای آب در روستاهای دارای این تشکلهای در حد متوسط می‌باشد؛ در حالی که میزان رضایت از زندگی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب در حد خوب می‌باشد. نتایج مطالعه تقی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) نیز یافته‌های پژوهش حاضر مبنی بر رضایت از زندگی و رضایت از درآمد در روستاهای دارای تعاونی آب‌بران را تأیید می‌کند.

- میزان مشارکت اجتماعی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب در حد متوسط می‌باشد. این نتیجه همسو با نتایج مطالعه عطائی و ایزدی (۱۳۹۳) و خدابخشی و همکاران (۱۳۹۰) است.

- وضعیت شبکه روابط اجتماعی، میزان انسجام اجتماعی و میزان اعتماد اجتماعی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب در حد خوب می‌باشد؛ به عبارت دیگر، بهره‌برداران تحت پوشش این تشکلهای از لحاظ شبکه روابط اجتماعی و سرمایه اجتماعی وضعیت مناسبی دارند. این نتایج همسو با نتایج مطالعه تقی‌پور و همکاران (۱۳۹۴) و صبوری و همکاران (۱۳۹۳) می‌باشد.

- میزان بهره‌مندی از خدمات ترویجی در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب در حد متوسط می‌باشد. نتایج مطالعه شاهرودی و چپذیری (۱۳۸۷) و میرزایی و همکاران (۱۳۹۰) این یافته را تأیید می‌کند.

- میزان نزاع بر سر آب در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب در حد کم می‌باشد؛ به عبارت دیگر، مدیریت مناسب توزیع آب در روستاهای تحت پوشش این تشکلهای توانسته است منجر به کاهش نزاع بین بهره‌برداران در زمینه توزیع آب شود. این

نتیجه همسو با نتایج مطالعه کدیور و همکاران (۱۳۹۳) مبنی بر کاهش نزاع در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب می باشد.

- میزان رضایت مردم از مدیریت آب در دسترس در روستاهای دارای تشکلهای محلی آب در حد نزدیک به متوسط می باشد. این یافته همسو با نتایج مطالعه میرزایی و همکاران (۱۳۹۰) می باشد.

با توجه به نتایج، پیشنهادهای زیر ارائه می گردد:

- تشکلهای از طریق بیان اهمیت فعالیتها و اقدامات دسته جمعی در قالب تعاونیها و منافع مشترک حاصل از این فعالیتها از طریق برنامه های رادیویی و تلویزیونی و بازدید از تشکلهای موفق، سرمایه های اجتماعی در روستاها را ایجاد و تقویت نمایند.

- از آنجاکه مدیریت مناسب توزیع آب در روستاهای تحت پوشش تشکلهای محلی آب توانسته است منجر به کاهش نزاع بین بهره برداران در زمینه توزیع آب شود، پیشنهاد می شود به منظور مدیریت بهتر منابع و کاهش اختلاف در زمینه توزیع آب، در روستاهای بیشتری اقدام به ایجاد تشکلهای محلی آب شود.

- با توجه به عدم تمایل جوانان به شغل کشاورزی و بالابودن نرخ مهاجرت در مناطق مورد مطالعه، دولت باید زمینه ها و زیرساخت های لازم را برای ایجاد مشاغل کوچک و زودبازده وابسته به کشاورزی از طریق اعطای تسهیلات ویژه اشتغالزایی و حمایتی فراهم نماید تا جوانان به شغل کشاورزی و ماندن در روستا تشویق شوند.

منابع

اخوان، ف.، حسینی، س.م. و چیدری، م. (۱۳۹۱). بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت اعضای تعاونی آب بران در مدیریت منابع آب کشاورزی استان قزوین. فصلنامه تعاون و کشاورزی، ۲۳، (دوره جدید، ۱۱)، ۱۱۷-۱۳۴.

- افشار، ن.، و زرافشانی، ک. (۱۳۸۹). تحلیل تمایل به مشارکت در مدیریت آبیاری (مطالعه موردی تعاونی های آب بران سفیدبرگ و سراب بس استان کرمانشاه). علوم ترویج و آموزش کشاورزی ایران، ۶، ۹۹-۱۱۳.
- امید، م.ح.، اسکندری، غ.ج.، شعبانعلی فمی، ح.، اکبری، م. و نامدار، ر. (۱۳۸۸). تحلیل مؤلفه های مؤثر بر مشارکت کشاورزان در شبکه آب بران. اولین همایش ملی رویکردهای نوین مشارکت مردمی در مطالعه، ساخت، بهره برداری و نگهداری شبکه های آبیاری و زهکشی، صص ۸۹-۱۰۴.
- امینیان، ف. (۱۳۸۸). بررسی ارزش اقتصادی آب کشاورزی (مطالعه موردی: منابع آب زیرزمینی دامغان). پایان نامه کارشناسی ارشد مدیریت کشاورزی. دانشگاه تبریز.
- تاهباز صالحی، ن.، کوپاهی، م. و نظری، م. (۱۳۸۹). بررسی عملکرد مدیریت مشارکتی آبیاری در ایران (مطالعه موردی تعاونی آب بران تجن). نشریه اقتصاد و توسعه کشاورزی (علوم و صنایع کشاورزی)، ۲۴(۲۲)، ۲۰۵-۲۱۶.
- تقی پور، م.، عباسی، ع. و چیدری، م. (۱۳۹۴). شناسایی پیامدهای عضویت در تعاونی های آب بران (مورد مطالعه: دشت لیستر در شهرستان گچساران). تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۱(۴۶)، ۱۲۱-۱۳۰.
- خدابخشی، آ.، قاسمی، ج.، اسیلان، ک. و قلی فر، ا. (۱۳۹۰). عوامل مؤثر بر نگرش کشاورزان نسبت به مشارکت در تشکل های آب بران (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان زنجان). مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، ۲-۴۲(۳)، ۴۵۳-۴۶۶.
- سجاسی قیداری، ح.، مهدوی فر، غ. و رجبی جنبه دراز، س. (۱۳۹۳). اولویت بندی ایجاد تشکل های آب بران کشاورزی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: روستاهای دهستان سلامی شهرستان خواف). فصلنامه راهبردهای توسعه روستایی، ۱(۱)، ۵۷-۶۹.

شاهرودی، ع. ا.، چیدری، م. و پزشکی راد، غ. (۱۳۸۷). تأثیر تعاونی آب‌بران بر نگرش کشاورزان نسبت به مدیریت آب کشاورزی: مطالعه موردی استان خراسان رضوی.

اقتصاد کشاورزی و توسعه، ۲۲(۲)، ۷۱-۸۵.

صبوری، ف.، رضایی مقدم، ک. و متنی زاده، م. (۱۳۹۳). بررسی وضعیت سرمایه اجتماعی در بین کشاورزان عضو و غیر عضو تشکلهای کشاورزی: مطالعه موردی کشاورزان

شهرستان گرمسار. *فصلنامه تعاون و کشاورزی*، ۳(۱۱)، ۹۵-۱۱۷.

عطایی، پ. و ایزدی، ن. (۱۳۹۳). عوامل تأثیرگذار بر تمایل کشاورزان به ایجاد تشکلهای

آب‌بران. *تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران*، ۴۵(۲)، ۲۶۹-۲۷۹.

کدیور، ع. ا.، بخشی، م. و صالحی سلامی، ح. (۱۳۹۳). ارزیابی عملکرد اقتصادی و اجتماعی تعاونی‌های آب‌بران حوزه پایاب سد دوستی شهرستان سرخس. *فصلنامه تعاون و*

کشاورزی، ۳(۹)، ۱۵۱-۱۷۷.

مسلمی، ع.، فضلی، ه. و ادیب، م. (۱۳۸۹). مطالعه زمینه‌های اجتماعی- اقتصادی ایجاد تعاونی‌های آب‌بران زیرزمینی و تلفیقی در دشت خوی. *تعاون و روستا (فصلنامه*

آموزشی، پژوهشی، خبری و تحلیلی کشاورزی)، ۲(۴ و ۵)، ۱۲۱-۱۴۹.

میرزایی، آ.، میردامادی، س.م. و حسینی، س.م. (۱۳۹۰). تعاونی‌های آب‌بران رویکردی نوین در مدیریت مشارکتی آبیاری. *فصلنامه نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی*،

۲۲-۱۸، (۲۷)۷.

Hassabou, Abdel Hakim M., & El-Gafy, Inas K. (2007). *Assessment indicators for water users' associations in Egypt*. E-WATER, Official Publication of the European Water Association (EWA). 1-12.

- Gunchinmaa, T., & Yakubov, M. (2010). Institutions and transition: does a better institutional environment make water users association more effective in central Asian?. *Water Policy*, 12(2), 165-185.
- Kazbekov, J., Abdullaev, I., Manthrilake, H., Qureshi, A., & Jumaboev, K. (2009). Evaluating planning and delivery performance of water user associations (WUAs) in Osh Province, Kyrgyzstan. *Agricultural Water Management*, 96, 1259- 1267.
- Ozlem, K.U., & Ela, A. (2010). Assessing the performance of participatory irrigation management over time: a case study from Turkey. *Agricultural Water Management*, (97), 1017-1025.
- Qiao, G., Zhao, L., & Klein, K.K. (2009). Water user associations in Inner Mongolia: factors that influence farmers to join. *Agricultural Water Management*, 9(5), 822-830.
- Yakubov, M. (2011). Assessing irrigation Performance from the farmer's perspective: a qualitative study. *Irrigation and Drainage* (published online). DoI: 10.1002/ird. 649

The Role of Water Cooperatives in Improving the Economic and Social Situation of Villagers Covered by Organizations

H. Basati¹, A.R. Poursaeed^{2*}, M.S. Allahyari³, R. Eshraghisamani⁴,
H. Chaharghsouiamin⁵

Received: 14 Jun, 2020

Accepted: 08 Sep, 2020

Abstract

Given the water resources and the tensions and conflicts that have arisen in recent years over the use of water resources, it is necessary to pay more attention to the role of local water organizations in order to provide appropriate solutions to control the water crisis. Therefore, the aim of this study was to investigate the role of water cooperatives in improving the economic and social situation of villagers covered by organizations in Ilam province. The study population included farmers, board members and members of water cooperatives in Ilam province in 1957, of which 320 were selected using Morgan table and random stratified sampling method with appropriate proportions. The data collection tool in this study was a researcher-made questionnaire. The content validity of the questionnaire was examined and confirmed through the panel of experts. Cronbach's alpha was also used to evaluate the reliability of the questionnaire. In this study, in order to analyze the data, descriptive and inferential statistics of mean comparison tests and SPSS25 software were used. The results showed that the rate of water disputes in villages with water cooperatives is low; In other words, proper management of water distribution in villages covered by water cooperatives has been able to reduce the conflict between users in the field of water distribution.

Keywords: Water Cooperatives, Organization, Economic Situation, Social Situation, Ilam Province

1. Ph.D. Student, Department of Agricultural Extension and Education, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran

2. Associate Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran

* Corresponding Author

a.poursaeed@gmail.com

3. Associate Professor, Department of Agricultural Management, Rasht Branch, Islamic Azad University, Rasht, Iran

4. Associate Professor, Department of Agricultural Management, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran

5. Assistant Professor, Department of Agricultural Extension and Education, Ilam Branch, Islamic Azad University, Ilam, Iran